

PRESENTACIÓ

MISCEL·LÀNIA ETNOPOÈTICA

El mes de novembre de 2019 Perpinyà va acollir la XV Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics i, com és habitual, es va decidir, en assemblea, el lloc i el tema de la propera trobada que s'hauria de celebrar en el mes de novembre de l'any següent a la ciutat de Girona. Poc ens podíem pensar els assistents que, per primer cop des de la seva constitució (l'any 2005 a Tarragona), el Grup d'Estudis Etnopoètics no podria celebrar la seva trobada anual. I és que un virus (procedent d'una sopa de ratpenat a Wuhan o dels experiments d'un laboratori secret, o això diuen) provocaria una pandèmia que ens canviaria la vida. Precisament paraules com pandèmia, aïllament, confinament, distància social, rentat de mans o mascareta s'han convertit en habituals i la vida acadèmica (i social)s'ha vist afectada, com no podia ésser d'una altra manera. És per això que la que havia de ser la XVI Trobada del Grup d'Estudis Etnopoètics no es va poder celebrar. Els membres del grup, reunits el 14 de novembre de 2020 en assemblea virtual (una altra paraula ben familiar per a tots), vam decidir mantenir el tema («La representació etnopoètica del mal») i la seu (Girona) i canviar les dates de la trobada per a l'any següent, és a dir, el 12 i 13 de novembre de 2021.

En aquesta mateixa assemblea virtual es va acordar que, tot i no haver-se celebrat la trobada, s'edités el volum anual corresponent que contindria, en aquest cas, contribucions no lligades directament a cap tema específic. Amb aquest desig, es va fer una crida a la participació entre tots els membres del grup. El resultat és el que teniu a les mans, una *Miscel·lània etnopoètica* que recupera, per títol i elaboració (amb la crida) els treballs que els folkloristes de finals del segle XIX van fer amb iniciatives com la que va donar com a resultat la *Miscelánea Folk-Lórica* de 1887 que «forma part del primer intent seriós a Catalunya d'unificar els esforços dels incipients folkloristes donant-los-hi una cohesió i un medi de comunicació adient», en paraules de Josefina Roma a l'edició facsímil de l'obra. Avui, ja al segle XXI, i amb unes eines ben diferents, reprenem aquest esperit amb un volum miscel·lani que presenta una variada mirada als estudis etnopoètics d'abans i d'ara amb onze contribucions que s'han ordenat alfabèticament per autor.

Joan Armangué obre el volum amb l'edició i l'estudi d'un «Breu epistolari de Francesc Maspons amb Pere Alsius. *Tradicions del Vallès* (1876)» que ens acosts a la relació entre aquests dos folkloristes de precisament finals del segle XIX a partir de les epístoles de Maspons i de les cròniques excursionistes d'aquesta època.

Alexandre Bataller se centra en la «Fortuna i tractament escolar de textos valencians de literatura popular oral protagonitzats per serps i dracs» a partir de l'anàlisi d'un corpus variat de versions escolars (procedents de l'oralitat) i que es poden adscriure a tres tipus rondallístics del catàleg internacional d'Aarne, Thompson i Uther (ATU).

Bàrbara Duran presenta a «Dels goigs a la glosa. Aproximació a la transformació del material lingüístic i musical de les cançons de Pasqua a les Illes Balears» la revifalla que aquestes manifestacions etnopoètiques musicals han tingut en les darreres dècades i la seva relació amb els repertoris anteriors.

Lluís-Xavier Flores ens dona a conèixer les parèmies que ha identificat en la producció teatral del tortosí Joan Moreira. En les obres teatrals d'aquest autor, bàsicament de to humorístic, els refranys són un recurs habitual. Flores ens comenta que fa uns quants anys que està treballant en un projecte de catalogació de les mostres etnoliteràries dins l'obra de Moreira i aquest article en forma part. El gruix del treball és una classificació dels refranys sota uns estrictes criteris de citació i transcripció.

Salvador Rebés ens detalla dues visites que la gran folklorista Palmira Jaquetti va fer a Isil, al Pallars Sobirà. La primera visita va ser el 1926, una missió de recerca per a l'Obra del Cançoner que van fer ella i Maria Carbó. I una segona visita, ella sola, el 1945. La primera va ser una visita ràpida. Quan Jaquetti ja tenia una cinquantena d'anys va fer la segona visita, potser, per completar la feina de vint anys abans.

Josefina Roma fa una revisió comparativa entre cinc narracions, tres recollides per Sara Llorens i dues aplegades en l'arxiu de Serra i Pagès, sobre el tema de la cerca de tresors amb ajut de la màgia. Ens fa veure que hi ha moments en les rondalla que el discurs és real i viscut: és el moment que la rondalla entra en un entorn llegendari. I al revés: mostra com hi ha una línia que va de la rondalla a la llegenda i de la llegenda a la rondalla.

Roser Ros analitza les estranyes parelles que apareixen en les rondalles, especialment les que provenen de la tradició oral. Són estranyes parelles formades pel casolà astut i el salvatge babau: el llop i la guineu, el gall i la guineu, l'ovella i el llop, l'erició i la guineu... Els papers poden ser canviants però han de complir que el salvatge babau, fort i fanfarró, sigui guanyat amb astúcia i murrieria pel casolà astut. Acaba fent esment d'altres parelles que segueixen aquest patró: sant Pere i el dimoni, el Gras i el Sec, Tom i Jerry, Jack Lemmon i Walter Mathau, Paco Morán i Joan Pera.

Xavier Roviró i Carme Rubio, en el seu article «La Màgica», analitzen un corpus de llegendes que tracten aquest tema i, especialment, se centren en la llegenda de «Mos-sèn Botella», força recordada a Osona i altres comarques, segons indiquen els relats recollits pel GRFO en els anys 80 del segle xx. El propòsit és mostrar com neix una llegenda contemporània, atès que es coneix la data exacta dels fets que la van generar.

Emili Samper analitza a «Sant Esteve de les Roures, un poble inexistent» les circumstàncies que van originar a internet la creació popular d'aquest poble fictici, a partir de l'error d'haver-lo inclòs en l'informe que la Guàrdia Civil va fer arribar al Tribunal Superior de Justícia sobre els fets de l'1 d'octubre de 2017 a Catalunya; error també reproduït per algun mitjà de premsa espanyol.

Àngel Vergés ofereix amb «Un folklorista empordanès: Agustí Burgas i Darnés (1892-1936)», i dins el seu projecte de rescatar de l'oblit l'obra de folkloristes gironins assassinats durant la guerra del 1936-1939, una biografia d'aquest mossèn empordanès que va destacar per les seves aportacions a l'estudi i la divulgació de textos etnopoètics.

Tomàs Vibot tanca el volum amb «Aquest avenc obrí/ sa boca i engolí/ dins la negror sens fi: Les eres esfondrades del llegendari mallorquí», un article en què se centra en les llegendes recollides en dos indrets diferents de l'illa: Escorca i Sencelles, i ofereix una anàlisi molt completa tant dels elements que les conformen com de la relació d'aquest tema amb el llegendari universal.

En definitiva, aquesta *Miscel·lània etnopoètica* dona continuïtat a les publicacions anuals del Grup d'Estudis Etnopoètics i és una nova mostra de la vitalitat del grup i de la recerca dels seus membres, vitalitat que ni una pandèmia no ha pogut aturar. I que així sigui per molts anys.

Xavier Roviró i Alemany
Carme Rubio i Larramona
Emili Samper Prunera